

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradılmasının 97 ili tamam oldu

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Rəmzləri

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı, Azərbaycan Respublikasının Dövlət gerbi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni, Azərbaycan Respublikasının Dövlət rəmzləridir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının «Dövlət rəmzlərinə hörmət» adlanan 75-ci maddəsində deyilir: «Hər bir vətəndaş Azərbaycan Respublikasının Dövlət rəmzlərinə, bayrağına, gerbinə və himnəyə hörmət etməlidir».

Dövlət rəmzlərimiz müstəqillik və müqəddəslik simvollarıdır.

Dövlət bayrağımız bərabər enli üç üfüqi zolaqdan—mavi, qırmızı, yaşıl zolaqlardan ibarət olmaqla 1:2-yə nisbətindədir. Qırmızı zolağın ortasında hər iki üzündə ağ rəngli aypara və səkkizguşəli ulduz təsvir edilmişdir.

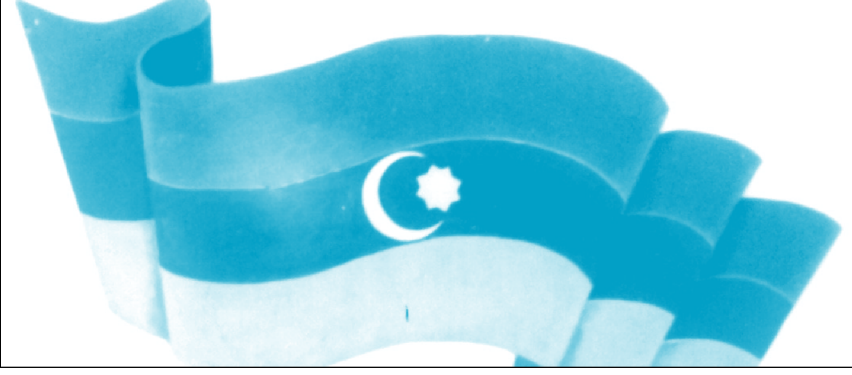
Dövlət bayrağımız ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 9-da Əlibəy Hüseynzadə və Ziya Göyalp tərəfindən irəli sürülən ideya əsasında M. Ə. Rəsulzadə tərəfindən parlamentə təqdim edilərək qəbul olunmuşdur.

Müasir dövrümüzdə ikinci dəfə

milli bayrağımız ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri vəzifəsində işləyərkən Muxtar Respublikanın Dövlət bayrağı kimi elan edilmişdir.

Bayrağımızdakı və gerbimizdəki üç rəngdən yuxarıdakı mavi rəng Azərbaycan xalqının milli soykökünün türksoy olduğunu, qırmızı rəng müasirliyi, demokratiya, azadlıq, ictimai təərədar olduğunu, yaşıl rəng isə islamçılıq—islam dini dəyərlərinə bağlı olduğumuzu, dini mənsubiyyətimizi ifadə edir.

Aypara və səkkizguşəli ulduz qədim insanlarla, qədim Şumerlərlə (“tənqri”—səkkizguşəli ulduz) bağlı olub, ay və günəş—əbədi həyat mənasını daşıyır.

Dövlət gerbimiz 1920-ci ilin aprelində Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin Parlamentində qəbul edilmişdir. Lakin ömrü çox qısa olmuşdur.

İndiki dövlət gerbimiz Azərbaycan Respublikası yenidən müstəqillik qazandıqdan sonra ən yaxşı Dövlət gerbinin təsvirinə görə 1991-ci ildə keçirilmiş müsabiqənin yekunu olaraq əməkdar incəsənət xadimi Rafiq Məmmədovun çəkdiyi gerbdır. Milli Məclis tərəfindən 1993-cü ildə qəbul olunmuşdur.

Gerbə verilmiş qalxan—müdafiamizi, milli hərbi qüdrətimizi, gerbin ortasındakı alov—odlar yurdu azər-

baycanı simvolizə edir. Palıd budağı—möhkəmliyə, dəyanətə, yenilməzliyə işarədir, sünbül isə bolluq,

bərəkət anlamını bildirir.

Dövlət himni 1919-cu ildə ilk dəfə milli marş kimi Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin Parlamentində səsləndirilmiş və ən yaxşı marş müsabiqəsində bəyənilmişdir. Sözləri Əhməd Cavadın, musiqisi Üzeyir Hacıbəyovun olan bu marş 1920-ci ilin aprel ayında Dövlət himni kimi Parlament tərəfindən qəbul edilmişdir.

Azərbaycan yenidən müstəqillik əldə etdikdən sonra 1992-ci ildə xalqın istəyi ilə respublika Milli Məclisinin Dövlət Himni bərpa olunmuşdur.

“Qəbələ”.

XX əsrdə Azərbaycan xalqının taleyinə 2 dəfə müstəqillik qismət oldu. 1918-ci il mayın 28-də Tiflis şəhərində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən yaradılan müstəqil dövlətimiz cəmi 23 ay yaşadı. Yeni müstəqil dövlətin ömrü qısa olsa da, bu müddətdə çox işlər həyata keçirildi. Hər şeydən əvvəl öz milli dövlətçiliyinə qovuşmuş xalqımız istiqlalın nə demək olduğunu bir daha gördü, onun şirinliyini dadı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradıcıları olan vətənpərvər istiqlalçılar gecəni gündüzə qatararaq milli dövlətçiliyimizin əsaslarını möhkəmləndirdilər.

Azərbaycan Milli Şurasının qəbul etdiyi “İstiqlal Bəyannaməsi” yeni yaranmış Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin daxili və xarici siyasətinin başlıca prinsiplərini bütün dünyaya bəyan etdi. Bu “Bəyannamə”də elan edilmiş prinsiplər aşağıda qeyd olunan prinsiplərdən ibarət idi.

—**Azərbaycan xalqının öz müqəddəratını təyin etmək;**
—**İnsanların hüquq və bərabərliyinə hörmət etmək;**
—**Bütün xarici dövlətlərlə, habelə qonşu xalqlarla dinclik və əmin-amanlıq şəraitində yaşamaq;**

Müstəqillik verilmir, alınır

—**Bir-birinin suverenliyinə hörmətlə yanaşmaq.**

Bu prinsiplər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin beynəlxalq aləmdə nüfuzunu artırdı.

“İstiqlal Bəyannaməsi” Azərbaycan demokratiyası və parlamentarizm ənənələri tarixinin ən parlaq hüquqi sənədi olaraq bu gün də öz tarixi və praktiki əhəmiyyətini saxlamaqdadır.

“İstiqlal Bəyannaməsi” bütün türk-müsəlman dünyasında, ümumiyyətlə bütün şərqdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda demokratik idarə üsulunun—parlamentli respublikanın yaradıldığını xəbər verirdi.

Beləliklə, Birinci Dünya müharibəsinin gedişində və Romanovlar mütləqiyyətinin devrilməsi nəticəsində yaranmış çox müəkkəb bir tarixi şəraitdə Azərbaycanın şimal torpaqlarında dövlətçilik ənənələrimiz yenidən, özü də bu dəfə parlamentli respublika formasında dirçəldi.

Gənc Azərbaycan dövləti son dərəcə müəkkəb daxili və beynəlxalq şəraitdə yaradılmışdı. Bakı şəhərində hakimiyyət S. Şaumyanın başçılıq etdiyi daşnak-bolşevik güruhu ələ

keçirmiş, eyni zamanda Azərbaycanın türk-müsəlman əhalisinə qarşı dəhşətli soyqırımına başlamışdı. Rus generalları tərəfindən silahlandırılmış erməni quldur dəstələri şərq Anadolu və Qərbi Azərbaycanın türk-müsəlman əhalisinə qarşı qanlı soyqırımını davam etdirirdilər. Azərbaycan xalqının cəlladları olan Şaumyan və Andronik əlbir fəaliyyət göstərirdilər. Azərbaycan xalqı fiziki cəhətdən məhv edilmək təhlükəsi qarşısında idi. Neft Bakısını ələ keçirməyə çalışan xarici qüvvələr arasında rəqabət son həddinə çatmış, bütün cənubi Qafqaz üçün yeni təhlükə-bolşevik Rusiyasının təcavüzü yaxınlaşmışdı. Azərbaycan xalqı öz tarixinin ağır yolarcısında qalmışdı: ya milli qurtuluş, yada ki, məhv edilərək Cənubi Qafqazın etnik siyasi xəritəsindən tamamilə silinib götürülmək. Azərbaycanı müstəqil dövlət elan etmiş Cümhuriyyət xadimləri məhz belə bir tarixi şəraitdə çaşqın vəziyyətə düşmüş və çıxış yolu tapa bilməyərək xalqın önünə keçdilər.

AXC-nin mövcudluğu dövründə beş hökumət ka-

bineti fəaliyyət göstərmişdir. Bunların üçünə F. X. Xoyski, ikisinə isə N. Yusifbəyli başçılıq etmişdir. Azərbaycanın üçrəngli, ayulduzlu dövlət bayrağı qəbul edildi. Azərbaycan-türk dili dövlət dili elan olundu. Məktəblər milliləşdirildi. Bakı Dövlət Universiteti fəaliyyətə başladı. İlk milli muzey “İstiqlal” muzeyi təşkil olundu. Azərbaycan vətəndaşlığı haqqında qanun qəbul edildi. Azərbaycan Milli ordusu və hərbi dəniz donanması təşkil olundu. Ölkəmizin ərazi bütövlüyü qorunub saxlandı.

Dövlət quruculuğu sahəsində həyata keçirilmiş tədbirlərdən ən əhəmiyyətli Azərbaycan Parlamentinin fəaliyyətə başlaması oldu. Bu parlamentin demokratikliyi onda idi ki, Azərbaycanda yaşayan bütün millətlərin və xalqların nümayəndələri, habelə xəyanətkar ermənilərin nümayəndələri orada təmsil olunmuşdular.

Lakin Sovet Rusiyasının beynəlxalq hüquq normalarını tapdalayan hərbi müdaxiləsi nəticəsində 1920-ci il aprel 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdi. Çox az yaşamasına

baxmayaraq AXC sübut etdi ki, ən qəddar müstəmləkə və repressiya rejimləri belə Azərbaycan xalqının azadlıq ideallarını və müstəqil dövlətçilik ənənələrini məhv etməyə qadir deyildir.

XX əsrin 80-ci illərinin sonu, 90-cı illərin əvvəlində Azərbaycanda başlanmış milli-azadlıq hərəkatı bolşevik rejiminin sükutunu yaxınlaşdırdı. Xalqın tələbi ilə 1991-ci il fevralın 5-də Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sessiyası dövlətin adını dəyişdirərək “Azərbaycan Respublikası” adlandırdı. AXC-nin üçrəngli, ayulduzlu bayrağı bu respublikanın dövlət bayrağı kimi təsdiq olundu. Həmin ilin mayın 21-də verilmiş xüsusi fərmanla 28 may Respublika Günü elan edildi. Lakin 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan öz tarixinin ən ağır günlərini yaşayırdı. Dağlıq Qarabağ müharibəsindəki böyük itkilər, hərbi uğursuzluqlar, dövlət rəhbərliyindəki çəkişmələr xalqın səbir kasasını daşdırırdı. Azərbaycan torpağı etnik əlamətə görə parçalanıb yox olmaq təhlükəsi qarşısında qalmışdı.

Xalqın təkiddi tələbi ilə Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev daxili və xarici düşmənlərimizin bütün planlarına son qoydu.

Aslan CƏLİLOV.